

REFERAT IN - Innarluutillit pillugit Siunnersuisooqatigiit d. 03-12-2024

Mødedato Tirsdag d. 03. december 2024 kl. 12:30

Mødested Kommunip allaffiani byrådsal-imi

Indholdsfortegnelse

Imaqarniliaq.....	3
-------------------	---

Punkt .: Imaqarniliaq

Inuit Innarluutillit pillugit Siunnersuisooqatigiit aamma Suliffeqarnermut Isumaginninnermullu Ataatsimiititap ataatsimeeqatigiinneranniit imaqarniliaq

*Marlunngorneq ulloq 03. decembari 2024, nal. 12:30.
Sumi: Kommunip allaffiani byrådsal-imi*

Ataatsimeeqataasut ukuupput:

Inuit Innarluutillit pillugit Siunnersuisooqatigiinnit

Nina Møller, ilaasortaq
Mathias Knude Brusgaard, ilaasortaq
Inge Olsvig Brandt, ilaasortaq
Riikki Grønvold, Atuarfeqarnermut immikkoortortami aamma MISI-mi fagcheffi

Peqataasinnaanatik nalunaartut:

Karin Pedersen Thorsen, siulittaasoq
Pia Kielsen, ilaasortaq
Lisa Nielsen, ilaasortaq
Susanne Frandsen, ilaasortaq
Vivi Anne Christiansen, sinniisoq

Suliffeqarnermut Isumaginninnermullu Ataatsimiititaq

Inge Olsvig Brandt, siulittaasoq
Lone Rosengreen Pedersen, siulittaasup tullia
Poul Petersen, ilaasortaq
Dorthe-Marie Mogensen-Fontain, ilaasortaq

Peqataasinnaanatik nalunaartut:

Mala Høy-Kuko, ilaasortaq

Suliffeqarnermut Isumaginninnermullu Ingerlatsivik

Ejner Grønvold - Suliffeqarnermut Isumaginninnermullu pisortaq
Mathias Knude Brusgaard, Innarluutilinnut tarnikkullu nappaatilinnut Immikkoortortaqarfimmi
fagcheffi
Naja Anelouise Heilmann, allatsi

Imaqarniliaq

1. Tikilluaqqusineq

Suliffeqarnermut Isumaginninnermullu Ataatsimiititami siulittaasoq Kommuneqarfik Sermersuumi Inuit innarluutillit pillugit siunnersuisooqatigiit aamma Suliffeqarnermut Isumaginninnermullu Ataatsimiititap ukiumoortumik ataatsimeeqatigiinnerannut tikilluaqqusivoq.

Peqataasut tamarmik imminnut ilisaritipput. Tulliatut Isumaginninnermut Suliffeqarnermullu Ataatsimiititaliami siulittaasup Inuit innarluutillit pillugit Siunnersuisooqatigiivisa siulittaasuannut ullormut oqaluuserisassat saqqummiuteqqullugit oqaaseqaqqusivoq.

2. Inuit innarluutillit pillugit siunnersuisooqatigiit killiffik pillugu nalunaarusiaat

Inuit innarluutillit pillugit siunnersuisooqatigiit killiffik pillugu nalunaarusiaat Mathias Knude Brusgaardimit saqqummiunneqarpoq, nalunaarusiamilu sammineqartut assigiingitsut tassunga peqatigitillugu itisiliiffigalugit. Nalunaarusiaq ilanngussatut ilanngunneqarpoq.

Ilanngussat

1. Inuit innarluutillit pillugit siunnersuisooqatigiit 2024-mi suliaat pillugit killiffimmik nalunaarusiaq

Ilinniagaqarnermut suliffeqarnermullu periarfissat

Inuit innarluutillit pillugit siunnersuisooqatigiinnit nassuiaatigineqarpoq, sammisat tamaasa akimorlugit siunnersuisooqatigiinni eqqartorneqarmata ukkatarineqarsimasut, inuusuttut, aammalu inersimasut meeqqat atuarfiannit atuarunnaarsimasut, amerlanertigut ilinniagaqarsinnaanatillu suliffissaqarsinnaanngitsut, taakkununga naleqqussakkanik.

Ineriartuutaasinnaasunik neqerooruteqanngippat, ataatsimoornermut ilaasutut misigisaqaataasunik, nalituumik tunniusseqataasutut misigisaqarfiusumik, inuunermi atorsinnaanngitsutut siunnerfeqanngitsutullu inuiaqatigiit avataanniittutut misigilersitsisoqarsinnaavoq, taamaanneratalu ajornerulersissinnaallugu. Pingaartumik innuttaasut piginnaanikillisimasut takunngitsuugaasinnaapput taakkunungalunaleqquttunik neqeroorfigineqaratik, ulluinnarni isumalimmik aammalu attuumassuteqartitsisumik inuuneqalernissaannut iluaqutaasinnaasunik.

Siunnersuisooqatigiinnit innersuussutigineqarpoq, suliffeqalernissamut iliuitsit annertusarneqassasut suliffeqalernissamut neqeroorutinik pilersitsinikkut, innuttaasunut taakkununga tulluarsakkanik.

Ilanngullugu siunnersuisooqatigiinnit innersuussutigineqarpoq, inuusuttunut meeqqat atuarfiannik naammassinnissimasunut piginnaanikillisimasunut piginnaasatigut ineriartuutaasussanik neqeroorutinik ineriartortitsisoqassasoq. Taamaalilluni taakqua iluatsiffiusinnaapput aammalu isumalimmik aqutissiuunnissaannut ikiorneqarsinnaalerlutik.

Ulloq naallugu atuarfimmur nutaamut sinaakktissanut allaaserisag

Inuit innarluutillit pillugit siunnersuisooqatigiinniit paasissutissiisutiginerpoq, inuit autismespektrumforstyrrelser-mik ersiutillit siunnerfilimmik immikkullu ilisimasalinnit ikiorneqarnissaat siunnersuisooqatigiinniit pisariaqartinneqartut ukkatarineqarsimasoq. Taamatut pisariaqartitsineq ulloq naallugu atuarfimmur nutaamut sinaakktissanut ilanngunneqarpoq.

Suliffinni sungiusarnerit

Siunnersuisooqatigiit eqqartorsimavaat meeqqat inuusuttullu piginnaanikillimasut praktikkerneranni pitsaanerusunik periarfissaannik pilersitsinissaq pingaaruteqartoqartoq taamaasillunilu suliffeqalernissaannut aqqutissiuullugit. Siunnersuisooqatigiit maluginiarpaat, sullitat taakkua amerlasuutigut suliffeqalernissaat ajornakusoortartusoq, tamatumalu kingunerisaanik piffissami sivilisuumi imminnut mattusimalersarlutillu suliffeqarfinniit ungasinnerulersartut.

Ataatsimiititami siulittaasumit Poul Petersenimit akissut

Poul Petersen immikkoortunut saqqummiunneqartunut qujassuteqarpoq nuannaarutigalugulu ulloq naallugu atuarfimmur iliuusissaq ilassilluarneqarsimammat. Kingornatigut ingerlatsinissami pingaartut erseqqissaatigaa, immikkut ittunik pisariaqartitsisut qitiutillugit ulloq naallugu atuarfik pilersinneqassasoq.

Pingaartillugu eqqaavaa, kingornatigut periarfissat qulakkeerneqarnissaat pingaaruteqarluinnartusoq, inuit immikkut ittunik pisariaqartitsisut suliffeqarnermi akuutlernissaannut ikiornissaat, taamaalilluni kikkunnut tamanut iluatsilluartumik angusaqartoqarsinnaammat.

Suliap ingerlanerani siunnersuisooqatigiit tusaaniarneqassasut ilimagilluinnarlugu oqaatigaa, aammalu inuusuttut immikkut ittunik pisariaqartitsisut inuiaqatigiinni akuutlarnissaasa qanoq pingaaruteqartiginerat erseqqissaatigalugu, taamaasillutik pingaartinneqartut ilanngusaqarsinnaasutullu misiginiassammata.

0 - 18-inik ukiulinnut suliasaqarfimmi ikorfartortit

Inuit innarluutillit pillugit siunnersuisooqatigiit ilisimatitsissutigaat, siunnersuisooqatigiit meeqqanut inuusuttunullu ukioqanngitsuniit - 18-inut ukiulinnut ikorfartuisut pillugit unammilligassat ukkatarineqarsimasut. Suliap ilaatut siunnersuisooqatigiit Meeqqanut Ilaqutariinnullu immikkoortortamit siunnersuummik tigusaqarput, taakkulu namminneq isummatik aqqiissutissallu saqqummiuppaat. Tunngavippiaatigut inuit innarluutillit pillugit siunnersuisooqatigiit unamminartoqartitaat tassaavoq ikorfartortinik amigaateqarneq. Aamma ilanngullugu siunnersuisooqatigiit ilisimatitsissutigaat, qulequttamut kingullermut tamanna tunngassuteqartoq, sulisussaaleqinermut tunngasumut.

Siunnersuisooqatigiit isumaqarput, inuit innarluutillit pillugit suliasaqarfimmi sulisussaaleqisoqartoq, aammalu siunnersuisooqatigiit innersuussutigaat, nutaamik eqqarsartoqassasoq, ilaatigut nunanit allanit sulisussarsiortarneq pillugu misissuisoqassasoq. Siunnersuisooqatigiit naliliippat tamatumaa tungaanut eqqarsartoqassasoq, pingaartumik unammilligassaqartillugu, ukioqanngitsuniit 18-inut ukiulinnut ikorfartuineri suliniutinut sulisussanik tamakkiisumik amigaateqartoqarnera pissutigalugu.

Ataatsimiititami siulittaasumit akissuteqaat

Ataatsimiititami siulittaasup akissutigaa, sulisussaaleqineq politikikkut ukkatarineqartoq, ajornartorsiut uteqqiattuusoq, ikorfartorteqarnerup iluani kisiat pinnagu, aammali nuna tamakkerlugu atugaammat.

Taassuma oqaatigaa, inuusuttut ilinniakkamik ingerlatsinngitsut qassiunersut, aamma qassit soraarninngoqqajaanersut ataatsimiititami misissorineqartoq. Qanittukku ataatsimiititami angalasoqarpoq sulisussaaleqineq Savalimmiuni qanoq iliorluni suliarineqartarnerisooq paasinjarlugu. Ilanngullugu oqaatigaa suliassani immikkut ittuni avataaneersunik sulisoqartarnek pitsaasunik misilltagaqaqfigineqartoq, soorlu utoqqaat illuini. Kisianni taamaaliussagaanni periusissiaqartoqartariaqarpoq qulakkeerniarlugu, sulisoq avataaneersooq sapinngisamik pitsaasumik inissinneqassasoq sulisinneqarlunilu.

Taassuma erseqqissaatigaa iliuuseqartoqarnissaa pisariaqartinneqartoq aammalu annertunerusumik iluatigineqartariaqartoq, tamatumunnga ilanngullugu aaqqiissutissanik nassaarniarluni immikkut sammisaqartoqarnissaa eqqarsaatigineqassasoq. Aamma taassuma nuannaarutigalugu oqaatigaa, siunnersuisooqatigiit qulequttamik qaqitsisut, erseqqissaatigalugulu, unammilligassanik erseqqissaanissamut aaqqiissutissanillu toqqaanissamut siunnersuisooqatigiit pingaarutilimmik atuuffeqartut.

Ataatsimiititami siulittaasumit Poul Petersenimit akissut

Poul Petersenip oqaatigaa, inuit innarluutillit pillugit siunnersuisooqatigiinnit pisariaqartitat taaneqartut naammattumik akuersarneqanngitsut. Taassuma erseqqissaatigaa, pisariaqartitsineq pingaaruteqarlunilu ilungersunartuusoq, erseqqissunik iliuuseqarfigineqartariaqartoq.

Taassuma oqaatigaa, tamanik oqallitsisnermi avataaneersunillu sulisussarsiornissamut periarfissat politikereerit aamma suliassarigaat. Naak nunaqavissunik ilinniarsimasunik sulisoqarnissaaq piumaneqarnerugaluartoq, maannakkorpiaq pisariaqartitsineq naammassiuminaappoq, aammalu piffissaq qaninnerusoq eqqarsaatigalugu malunnaatilinnik aaqqiissuteqartoqarnissaa naatsorsuutigineqanngitsooq.

Islandimit, Savalimmiunit Danmarkimiillu misilittakkat atorluarneqarsinnaapput. Siulittaasup oqaatigaa, ilisimassallugu pingaaruteqartoq, sunik suliaqartussat pisariaqartinneqarnerisut, aammalu unammilligassat aaqqiissuteqarfiginissaannut suut ilanngussisutiginnaaneraat. Taamatut pisoqarnerani suliniutissanik erseqqissunik eqqarsartoqartariaqarpoq maannakkorpiaq pisariaqartitat naammassineqarnissaat qulakkeerniarlugu.

Inuit innarluutillit pillugit siunnersuisooqatigiinnit suliassat

Siunnersuisooqatigiit qujapput nalunaarutigalugulu, qulequtaq qaqikkumaaritsik namminnerlu innersuussutigisaminni ersarinnerunissartik sulissutigissallugu. Siunnersuisooqatigiit peqatigiiffinnit assigiinngitsorpassuarnit ilaasortaqaqput amerlasuunik tunuliaqutalinnik, taakkulu ataatsimiititamut attuumassuteqartunik siunnersuisoortarnissaat naatsorsuutigineqarpoq.

Assigiinngitsutigut piginnaasakillinerit siunnersuisooqatigiinni peqataatitaqaqput, qanigisat assigisaallu, taamaattumillu sinnersuisooqatigiinnit pingaartinneqarpoq ataatsimiititamiit soqutigineqarnek, pineqartorlu pillugu sulineq ingerlateqqikkusunneqarluni.

Innuttaasunut pitsaaneruseqarsumik sullissineq

Inuit innarluutillit pillugit siunnersuisooqatigiinnit immikkoortoq kingulleq, "Innuttaasunik pitsaaneruseqarsumik sullissineq" ilisimatitsissutigineqarpoq. Immikkoortumi tassani innuttaasut qanoq

iliornikkut pisinnaatitaaffiisa aammalu ikiorneqarnissamik periarfissaat pillugit pitsaanerusemik qaammarsaasoqarnissaanut tunngasoq pillugu siunnersuisooqatigiinni eqqartorneqartoq pineqarpoq. Siunnersuisooqatigiinni ilaasortat oqaloqatigiinnermi peqataapput erseqqissaatigalugulu, suli annertunerusemik qaammarsaasoqarnissaa pisariaqartinneqartoq. Ilaatigut tassaasinnaavoq, taamatut ikiorneqarnissaq sumit pisinnaanersoq, imaluunniit ingerlatsivimmi immikkoortortat aqqusaartorlugit qanoq iliortoqarsinnaanersoq. Siunnersuisooqatigiit aamma arlaleriarlutik "Ataasiinnarmik isaaffeqarnissaq" eqqartortarpaat. Qaammarsaasoqarnissaanik innersuussineq pingaartutut nalilerneqarpoq, tamannalu nangittumik sulissutigisariaqarpoq.

Assersuutissaqqissut ilaattut siunnersuisooqatigiinnit erseqqissaatigineqarpoq, angajoqqaat, piginnaanikitsumik qitornartaartut. Assigiinngitsutigut sullinneqalernissamut akuersaarnissaq ajornakusoorneerpaajusarpoq. Peqatigiiffiit nassuiaatigaat, ajornartorsiutit pingaarnersaat tassaasoq, amerlasuut nalusarmassuk sutigut ikiorneqarsinnaanerlutik, imaluunniit qanoq ilillutik ikiorneqalersinnaanerlutik.

Ataatsimiititami siulittaasumit akissuteqaat

Ataatsimiititami siulittaasup oqaatigaa, "Ataasiinnarmik isaaffissaq" pillugu atuutilersinneqassasoq politikikkut aalajangertoqarpat ajornartorsiutit maannakkut piusut pissusissamisoortumik suli ersarinnerulissasut nammineq isumaqarluni. Taassuma eqqaavaa, ajornartorsiutinik ersarinnerulersitsinikkut iliuuserisassat siunnerfilernissaannut ajornannginnerulersitsisartoq aaqqiissutissallu erseqqissut toraarlugit sulisoqarluni.

Siulittaasup erseqqissaatigaa, innuttaasut ullumikkornit pitsaanerungaartumik paasissutissanik pissarsisalissasut siunnersuisooqatigiit oqarmata isumaqatigalugit. Tamannarpiaavoq siunissami pitsanngorsarneqartussatut naatsorsuutigineqartoq.

Naggasiullugu siulittaasup erseqqissaatigaa, siunnersuisooqatigiit sulinerat naleqartorujussuusoq, ilisimasanik isummanillu pingaarutilinnik pissarsissutaasarmat. Siunnersuisooqatigiit sulilluarsimanerannut qulequttanullu pingaarutilinnut eqqartueqatigiinnermut qujassuteqarpoq.

Ilanngussaq 1 - Inuit innarluutillit pillugit Siunnersuisooqatigiit 2024-mi sulinerannik Killiffimmik nalunaarussiaq

Inuit innarluutillit pillugit Siunnersuisooqatigiit 2024-mi qulequttat pillugit oqaloqatigiissutigisaat tassaapput ilinniarnissamut suliffeqarnissamullu periarfissat, 0 - 18-inut ukiulinnut ikorfartortinut suliaasaqarfik kiisalu innuttaasunik pitsaanerusumik sullissinissamut kissaateqarneq aamma inunnut innarluutilinnut suliaasaqarfimmi sulisussaaleqisarneq.

2024-p ingerlanerani Inuit innarluutillit pillugit Siunnersuisooqatigiit Inuit innarluutillit tapersorneqarnissaannut Inatsisartut inatsisaata nutarterneqarneranut siunnersuummut tusarniaassummut ilaatigut akissuteqarlutillu ulloq naallugu atuarfik nutaaq pillugu najoqqutassatut allaaserisat pillugit tusarniaanermut akissuteqarput.

Ilinniagaqarnermut suliffeqarnermullu periarfissat

Qulequtaq siunnersuisooqatigiinnut uteqqiattuvoq, ilaatigut ilinniagaqarnissamut suliffeqarnissamullu periarfissaqannginneq pillugu ajornartorsiutit isigineqarluni. Meeqqat piginnaasakitsut meeqqat atuarfiannik naammassinnittartut periarfissaqartannginnerat siunnersuisooqatigiinni sammineqangaatsiarput.

Siunnersuisooqatigiinnit innersuussutigineqarpoq suliffeqarnermut suliniutit kommunimit annertunerusumik iliuuseqarfigneqassasut, aamma inuusuttut piginnaasakitsut meeqqat atuarfianniit anisut pillugit piginnaasaannik inerisaanissamut neqeroorutininik pilersitsisoqassasoq.

Ulloq naallugu atuarfiup nutaamik najoqqutassatut allaaserineqarnerata tusarniaassutigineqarnera Inuit innarluutillit pillugit Siunnersuisooqatigiinnit nersualarneqarpoq meeqqallu autismespektrumimik nappaateqartut akornanni atuarfimmi matrikilinik ammaasoqarniarnera pitsaasutut isigineqarluni.

Meeqqat inuusuttullu piginnaasakitsut ajornaannerusumik suliffittaartarnissaat anguneqarniassamat suliffeqarfinni praktikkertarnerat nukittorsaavigineqartariaqartoq siunnersuisooqatigiinnit uparuarneqarpoq.

0 - 18-inik ukiulinnut suliaasaqarfimmi ikorfartortit

Ikorfartortinik amigaateqarneq Inuit innarluutillit pillugit Siunnersuisooqatigiinnit ajornartorsiutaasutut isigineqarpoq, taamaalillutik meeqqat pisariaqartitaminnik ikorfartorteqartinneqarneq ajorput. Ikorfartortit sulisut piginnaasaannik qaffassaasoqarnissaa pisariaqartoq siunnersuisooqatigiinnit isigineqarportaaq. Ikorfartortit akissarsiaat pitsaanerunngitsoq ajornartorsiutaasoq Inuit innarluutillit pillugit Siunnersuisooqatigiinnit ataavartumik eqqumaffigeqquneqartarpoq.

Maannakkut ikorfartortit atorfii 90-it akornanni 37-t inuttaqanngitsut siunnersuisooqatigiinnut ilisimatitsissutigineqarpoq.

Siunnersuisooqatigiinnit innersuussutigineqarpoq 0 - 18-inut ukiulinnut ikorfartorteqarnerup pitsanngorsarneqarnissaa aallartisarneqassasoq, matumani suliffimmi atukkat pilerinartuutinnerulernissaat anguniarlugu, taamaaliortoqarpat atorfinitsitsisarnerit ingerlallualernerusinnaapput.

Innuttaasunut pitsaanerusumik sullissineq

Inuit innarluutillit pillugit Siunnersuisooqatigiinni eqqartukkat maluginiagassat ilagaat, innuttaasut pisariaqartitaminnik ikiorneqartarnerat annikitsoq, pissutigalugu pisinnaatitaaffitsik nalugamikkit aamma/imaluunniit ikiorneqarnissamut periarfissaqarnertik nalugamikku.

Sulisussaaleqineq

Inuit innarluutillit pillugit suliassaqarfimmi sulisussaaleqisoqartoq siunnersuisooqatigiinnit eqqartorneqarpoq innersuussutigineqarlunilu suliassaqarfik pillugu nutaamik eqqarsartoqartariaqartoq assersuutigalugu nunanit allanit atorfinitsitsinissaq anguniarneqarsinnaalluni.

